

Päihteiden (alkoholi, huumeet, tupakka, nuuska ja sähkösavukkeet) käytön ehkäisemiseksi tehtyä työtä Lahdessa

Ehkäisevä työ on osa hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämistä, jota tehdään monella eri tasolla. Kunnan toiminnassa ehkäisevässä työssä keskitytään mahdollisuuksien luomiseen sekä ongelmien varhaiseen tunnistamiseen ja tukeen. Hyvinvointialueen toiminnan ehkäisevä työ kattaa näiden lisäksi myös riskien ja haittojen ehkäisyn sekä hoidon ja kuntoutuksen. Kolmas sektori on mukana noilla kaikilla tasoilla. Päijät-Hämeessä on vahva ehkäisevän työn seudullinen rakenne, joka tukee Lahdessa tehtävää työtä.

Lahdessa ja koko Päijät-Hämeessä tehdään tavoitteellista ehkäisevää työtä, jossa ei keskitytä pelkästään ehkäisemään päihteiden käyttöä, ja siitä seuraavia haittoja vaan asioita katsotaan laajemmin. Tämä tarkoittaa sitä, että päihde- ja rahapelihaittojen ehkäisyn lisäksi edistetään mielenterveyttä ja ehkäistään lähisuuhdeväkivaltaa. Kaikki nämä ilmiöt ovat monimutkaisia ja niihin liittyy häpeää sekä korkea avun hakemisen kynnyks. Ne esiintyvät usein saman aikaisesti tai peräkkäin ja ovat kietoutuneita toisiinsa. Ilmiöiltä löytyy samanlaisia suojaavia- ja riskitekijöitä. Näiden ilmiöiden sekä inhimilliset että yhteiskunnalliset kustannukset ovat korkeat.

Ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön toimintaohjelma 2022–2025 ohjaa Lahdessa tehtävää ehkäisevää työtä. Alla päihdekäyttöön liittyviä toimenpiteitä, joita on tehty vuonna 2022 tavoitteisiin pääsemiseksi.

Tavoite: Alkoholin riskikäyttö ja nikotiinituotteiden käyttö laskee vuoden 2019 tasosta

Pakka -toimintamallin mukainen työ on aloitettu. Tarkoituksena on tukea alaikäisten raittiutta ja vaikuttaa asukkaiden asenteisiin alaikäisten juomisesta sekä parantaa ikärajavaltontaa kehittämällä myyntipaikojen omavalvontaa, vastuullista myyntiä ja anniskelua.

Lahden moniammatillinen tarjontatyöryhmä, jossa toimivat elinkeinotoimijat, aluehallintovirasto, ympäristöterveydenhuolto, poliisi sekä ehkäisevä työ, kokoontuu säännöllisesti miettien ikärajavaltontaan liittyviä toimenpiteitä.

Syksyllä 2022 tehtiin jo toisen kerran alkoholin ja tupakan ostokokeita 85 vähittäismyymtipisteeseen, yhteensä 285 koeostoa. Ostokokeiden tuloksista tiedotettiin vähittäismyymtipisteille, joissa koeostoja tehtiin. Viestintä asukkaille ja median mukaan saaminen on iso osa Pakka-toimintamallin mukaista työtä. Ostokokeiden tuloksista oli uutinen Lahti.fi-sivuilla sekä Etelä-Suomen Sanomissa.

Pakka- toimintaan liittyvä päihdetilannekysely toteutettiin kaikkialla Päijät-Hämeessä, sekä Myrskylässä ja Pukkilassa 5-25.9.22. Lahdessa vastanneiden määrä oli yhteensä 3380, joista täysi- ikäisiä oli 2333 ja alle 18-vuotiaita 1047. Päijät-Hämeessä oli ensimmäistä kertaa oma versio kyselystä alle 18-vuotiaille.

Savuton ja nikotiiniton työpaikka ohjeet päivitettiin Intraan. Yhteistyöryhmässä päätettiin, että Lahti on savuttomuuden lisäksi myös nikotiiniton työpaikka. Tästä tiedotettiin Intrassa, esihenkilökirjeessä sekä informoitiin työterveyshuoltoa.

Savuton Suomi viikon tapahtumia elokuussa – Triossa oli pop-up-tilaisuus, jossa oli mukana erilaisia yhdistyksiä. Viikon aikana oli myös someviestintää ja mediatiedotusta. Nuorisopalveluiden jalkautuva ehkäisevän työn työpari ja Walkers keräsivät nuorilta tsemppilauseita tupakoinnin lopettamisesta. Tsemppilauseet olivat viikon ajan esillä palvelutorilla.

Ehkäisevän päihdetyön viikko 7–13.11.22 Pääkirjastolla tapahtui: kokemuskirjasto, Pop-up, jossa oli paikalla päihde- ja mielenterveyskohtaamispaikkoja (7 eri toimijaa) sekä aiheeseen liittyvä kirjallisuusnäyttely koko viikon. Viikon aikana oli erilaista Some-viestintää.

Lahti.fi-sivujen päihhteet ja muut riippuvuudet osiota on päivitetty ja markkinoitu aktiivisesti.

Monen toimijan jalkautumiset viikonloppuina, joina nuoria on tavallista enemmän ilta-aikaan liikkeellä. Yhteistyössä Nuorisopalvelut (Etsivä nuorisotyö ja Jalkautuva ehkäisevä päihdetyö), Monon Side ry, Walkers Lahti, Poliisin Ankkuri- ja ennalta estävän toiminnan -ryhmät. Keskeisimmät päivät: Vappu, koulujen päätyminen ja Yötivoli. Toimijoilla tiivistä yhteistyötä myös tapahtumien ulkopuolella, verkosto kokoontuu noin neljä kertaa vuodessa.

Keskustassa ja muissa epävirallisissa kohtaamispaikoissa olevien nuorten kohtaaminen ja rinnalla kulkeminen. Niiden nuorten kohtaaminen, joilla on korostunut riski päihdekokeiluihin/-käyttöön (ns. löytävä nuorisotyö).

Viestintä

Instagram: Nuorille kohdennettuna Tipaton tammikuu ja sober curious (video), Savuton suomi -viikko (lyhytvideot), Yötivoli (usea toimija julkaissut), Ehkäisevän päihdetyönviikko (lääkkeiden väärinkäyttö, lyhytvideo)

Wilma: Toukokuussa viesti yläkoululaisten huoltajille ja perusopetuksen henkilökunnalle alaikäisten keskuudessa liikkuneesta virolaisesta viinasta. Samassa viestissä myös muista ilmiöistä (teräaseiden yleistyminen, merkkivaatteisiin liittyvät ryöstöt, väkivallan lisääntyminen). Nuorille suunnattu samansisältöinen videomateriaali Nuorisopalveluiden YouTube -tilillä, jonka linkki jaettu koulujen kautta.

Elokuussa viesti yläkoululaisten huoltajille Yötivolista ja siihen liittyvästä päihdekokeilujen riskistä.

Vanhempainillat

Yhdellä koululla 8. luokkalaisten vanhempainilta, jossa jalkautuva nuorisotyö ja poliisi kertomassa sekä keskustelemassa ajankohtaisista ilmiöistä nuorten vapaa-ajalla.

Yhdellä koululla 7. luokkalaisten vanhempainilta, jossa jalkautuvan nuorisotyön oma Pop Up-piste. Teemoina nuuska, kannabis sekä nuoren turvallinen illanvietto.

Tavoite: Nuoret kokeilevat ja käyttävät huumeita vähemmän kuin vuonna 2019

Homebasen ja Lahden kaupungin kokemusasiantuntija (21.10.2021-21.5.2022) on tehnyt yhteistyötä erityisesti jalkautuvan ehkäisevän päihdetyön työparin kanssa. Hän on ollut mukana jalkautumassa, kouluilla ja Triplassa pienryhmissä sekä Salpauksessa kohtaamassa nuoria. Kokemusasiantuntija on osallistunut moniin verkostoihin ja esiintynyt seminaareissa.

Päihdeputki 6-luokkalaisille on toteutettu Seppo-sovelluksella 21.3.–10.4.2022. Aiheena: digi- ja rahapelaaminen, energiajuomat, tupakkatuotteet, alkoholi ja huumeaineet.

- Yhteistyökumppanit: Monon Side ry, Hämeen poliisi Ennalta estävä toiminta, Lahden kaupungin kokemusasiantuntija.
- Pelin suoritti yhteensä 46 ryhmää ja 893 osallistujaa.
- Päihdeputken vanhempainilta 30.3. Teamsissa.

Järkeä vai ei? 8. luokkalaisille toteutui Pääkirjastolla 21.-25.11.2022. Aiheina: Psykkinen hyvinvointi, kiristäminen ja kiusaaminen sosiaalisessa mediassa, nuorten toisiinsa kohdistama väkivalta sekä päihteidenkäyttö ja tunteiden kontrollointi.

-Yhteistyökumppanit: Lahden kaupunginkirjasto, perusopetuksen oppilashuolto (kuraattorit ja terveydenhoitajat), Lahden ensi- ja turvakodin väkivaltatyö, Lahden seurakuntien erityisnuorisotyö, Homepage ja Walkers Lahti. Lisäksi nuorisopalveluilta Nuorisotiedotus ja Mediatoimiala.
-Tapahtumaan osallistui 35 luokkaa ja 632 oppilasta.

Päihdeteemainen Pop Up -piste Salpauksessa talvella 2021–2022 Nuorisopalveluilta. Tarkoitus käydä keskustelua kohdennetusti aloilla, joissa korostuneempi huoli. Teemat teemana huumeiden käyttö eri näkökulmista.

Ilmiöperusteinen vaikuttaminen peruskouluilla päihdeteemaan liittyen. Peruskouluilta nousseista tarpeista toteutettu kaksi pienryhmää sekä useita yksittäisiin luokkiin/luokka-asteeseen kohdentuvaa työskentelyä.

Päihteiden käyttöön puuttumisen toimintamallit on päivitetty lukiokoulutuksessa ja perusopetuksen kouluissa keväällä 2022.

Viestintä

Lokakuussa Wilma-viesti 6.–9. luokkalaisten huoltajille ja perusopetuksen henkilökunnalle Ksalol-lääkkeistä (rauhottava lääke, suomessa kauppanimi Xanor) ja sähkö tupakasta.

Vanhempainillat

Kaupunkitasoinen ehkäisevän päihdetyön vanhempainilta, jossa oli mukana useita toimijoita. Vanhempainillassa oli paikalla yli 500 huoltajaa. Paikalla myös Yle TV sekä juttu Ylen sivuilla.

Tavoite: Asiakastyössä olevan henkilökunnan osaaminen päihteistä ja niiden haitoista, rahapelihaitoista, lähisuhdeväkivallan ehkäisystä sekä edistävästä mielenterveydestä vahvistuu

- 9.5.22 klo 12–16 Rohkeutta puhekeskusteluun- lähisuhdeväkivalta arjessamme (osallistui n.150 ammattilaista seudullisesti)
- 21.9.22 12–16 Ennakoiva talousneuvonta nuorten parissa tehtävän työn tukena oppilashuollon, Dominon ja etsivän nuorisotyön työntekijöille (osallistujia n.25)
- 10.10.22. Kriisistä kriisiin – miten vahvistaa nuorten mielen hyvinvointia? (THL, valtakunnallinen, Nuorisopalveluilta n. 20 osallistujaa)
- 24.11.22 Kohtaajana kriisitilanteissa -seminaari (Yhdessä Mielessä-hanke, osallistujia n. 200 seudullinen)
- 22.2.23 Ihmistä lähellä -päihdetilanne ja kohtaamisen paikat seminaari (osallistujia 140 seudullisesti) sekä 19 matalan kynnyksen ehkäisevän työn toimijaa paikalla näyttelyosastolla. Seminaari koottiin päihdetilannekyselystä nousseiden teemojen ympärille.

Kaupungin vuosiavustuksia saavien päihde- ja mielenterveysyhdistysten kanssa tehtävä yhteistyö

Kaikkien alla olevien yhdistysten kanssa on tiivistä viestinnällistä yhteistyötä.

A-killassa toiminta on päihteetöntä, vapaaehtoisuuteen perustuvaa ja monimuotoisesti toteutettavaa vertaistukitoimintaa päihdeongelmallisille ja päihdetoipujille sekä heidän läheisilleen. Lahdessa A-kiilta järjestää vertaisryhmiä kerran viikossa, josta informoimme mm. lahti.fi -sivuilla.

Lahden Elokolo on päihteetön kohtaamispaikka, jossa tuetaan jokaisen kävijän arkea. Elokolo on yhteistyökumppani Pete Lahti verkostossa sekä erilaisissa tapahtumissa ja koulutuksissa. Elokolo on ottanut päävastuun Asunnottomien yö-tapahtuman järjestelystä.

Irti huumeista ry:llä on vertaistukiryhmä Lahdessa (Walkersin toimitiloissa) huumeiden käyttäjien läheisille. Kaupunki tarjoaa ilmaisen tilan ja mainostaa ryhmää. Syksyllä 2022 olimme kumppaneina järjestämässä kaksipäiväistä valtakunnallista irti Huumeista seminaaria, joka toteutettiin Fellmanniassa.

Monon side ry tekee katupäivystystä, jossa vapaaehtoiset päivystäjät liikkuvat koko Lahden kaupungin alueella nuorten suosimilla vapaa-ajan viettopaikoilla. Katupäivystystä tehdään perjantai-iltaisina sekä juhlapäivinä, kuten vappuna, koulujen päättyessä ja erilaisissa tapahtumissa. Monon side on yhteistyökumppani Pete Lahti verkostossa sekä erilaisissa tapahtumissa, vanhempainilloissa ja koulutuksissa. Monolaiset tekevät paljon yhteistyötä nuorisopalveluiden kanssa mm. 6-luokkalaisille suunnatussa Päihdeputkessa ja muissa tapahtumissa. Mono kuuluu myös ”jalkautuvien verkostoon” ja on mukana moniammatillisissa yhteisjalkautumisissa.

Päijät-Hämeen mielenterveystyön tuki Miete ry on aktiivisesti mukana Pete Lahti verkostossa. Heiltä saamme asiantuntija-apua sekä kokemusasiantuntijoita erilaisiin tapahtumiin.

Päijät-Hämeen mielenterveysomaiset - FinFami ry:n on ainut toimija Päijät-Hämeessä, jonka koko toiminta on läheisten tukemista. FinFami on aktiivisesti mukana PeteLahti verkostossa. Heiltä saamme asiantuntija-apua erilaisiin tarpeisiimme esimerkiksi koulutuksiin. FinFamin kokemusasiantuntijat ovat olleet mukana monessa tapahtumassamme.

Päijät-Hämeen Mielenterveysseura ry - Lahden kriisikeskuksen kanssa yhteistyö on koulutuksellista ja tiedonvaihtoa puolin ja toisin.

Lisätietoja: Ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön koordinaattori Marja Mikola, puh. 044-482 6378